

РІШЕННЯ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ

Згідно зі ст. 1218 ЦК України до складу спадщини входять усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті.

Разом з тим відповідно до ч. 1 ст. 376 цього Кодексу житловий будинок, будівля, споруда, інше нерухоме майно вважаються самочинним будівництвом, якщо вони збудовані або будуються на земельній ділянці, що не була відведена для цієї мети, або без належного дозволу чи належно затвердженого проекту, або з істотними порушеннями будівельних норм і правил.

За ч. 2 ст. 376 ЦК України особа, яка здійснила або здійснює самочинне будівництво нерухомого майна, не набуває права власності на нього.

З урахуванням наведеного, якщо спадкодавцем було здійснене самочинне будівництво (ч. 1 ст. 376 ЦК України), до спадкоємців переходить право власності на будівельні матеріали, обладнання тощо, які були використані в процесі цього будівництва

УХВАЛА

колегії суддів Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України

від 8 квітня 2009 р.

(в и т я г)

У грудні 2007 р. Ф.М. звернувся до суду з позовом до Тернівської сільської ради, Ф.В., третя особа — Тячівська районна державна нотаріальна контора, про визнання права власності в порядку спадкування на будинок, посилаючись на те, що 25 квітня 2005 р. померла його матір Ф.І., після смерті якої він прийняв спадщину, однак державний нотаріус не може видати йому свідоцтво про право на спадщину, оскільки відсутні правовстановлюючі документи на будинок.

Ф.В. пред'явив зустрічний позов до Ф.М. і просив визнати за ним право власності в порядку спадкування на 1/2 частину спірного будинку, посилаючись на те, що він та Ф.М. є спадкоємцями їх матері Ф.І. за законом першої черги, й вони обоє прийняли спадщину.

Під час розгляду справи Ф.М. доповнив позов і просив також усунути Ф.В. від права на спадкування, посилаючись на те, що той не надавав допомогу матері, яка хворіла та перебувала в безпорадному стані.

Рішенням Тячівського районного суду Закарпатської області від 31 липня 2008 р. позов Ф.М. задоволено, постановлено усунути Ф.В. від права на спадкування після смерті Ф.І., визнати за Ф.М. право власності на спірний будинок; у задоволенні зустрічного позову відмовлено.

Апеляційний суд Закарпатської області рішенням від 2 жовтня 2008 р. зазначене рішення суду

першої інстанції скасував та ухвалив нове рішення — про відмову в задоволенні позову Ф.М. та задоволення зустрічного позову Ф.В., постановлено визнати за Ф.В. право власності на 1/2 частину спірного будинку.

У касаційній скарзі Ф.М. просив скасувати рішення апеляційного суду та залишити в силі рішення суду першої інстанції, посилаючись на те, що апеляційний суд помилково скасував ухвалене згідно із законом судове рішення.

Заслухавши суддю-доповідача, обговоривши доводи, наведені у скарзі, та перевіrivши матеріали справи, колегія суддів Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що касаційна скарга підлягає задоволенню частково з таких підстав.

Суд першої інстанції, задовольняючи позов Ф.М. та відмовляючи в задоволенні зустрічного позову, керувався ч. 3 ст. 376, ст. 1216, ч. 5 ст. 1224, ст. 1261 ЦК та виходив із того, що Ф.І. належав самочинно збудований будинок у с. Терново Тячівського району Закарпатської області, спадкоємцями Ф.І. за законом першої черги є її діти — Ф.В. та Ф.М., які в передбачений законом строк подали до нотаріальної контори заяви про прийняття спадщини, однак Ф.В. ухилився від надання допомоги матері, яка через похилий вік і тяжку хворобу перебувала в безпорадному стані, й підлягає усуненню від пра-

ва на спадкування, натомість Ф.М. після смерті Ф.І. виготовив технічну документацію на самовільно збудований будинок, тому за ним слід визнати право власності на цей будинок у порядку спадкування після Ф.І.

Скасовуючи рішення суду першої інстанції та ухвалюючи нове рішення, апеляційний суд погодився з висновками суду першої інстанції про те, що після смерті Ф.І. відкрилася спадщина на самостійно збудований будинок, однак дійшов висновку про відсутність підстав для усунення Ф.В. від права на спадкування, тому визнав за ним право власності в порядку спадкування на 1/2 частину будинку.

Апеляційний суд також зазначив, що відмовляє у задоволенні позову Ф.М. у повному обсязі, оскільки він просив визнати за ним право власності на весь будинок, а тому суд не може визнати за ним право власності тільки на 1/2 частину будинку.

Проте із зазначеними висновками судів цілком погодитися не можна з огляду на таке.

Згідно зі ст. 1218 ЦК до складу спадщини входять усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті.

Разом з тим відповідно до ч. 1 ст. 376 цього Кодексу житловий будинок, будівля, споруда, інше нерухоме майно вважаються самостійним будівництвом, якщо вони збудовані або будуються на земельній ділянці, що не була відведена для цієї мети, або без належного дозволу чи належно затвердженого проекту, або з істотними порушеннями будівельних норм і правил.

За ч. 2 ст. 376 ЦК особа, яка здійснила або здійснює самостійне будівництво нерухомого майна, не набуває права власності на нього.

З урахуванням наведеного, якщо спадкодавцем було здійснено самостійне будівництво (ч. 1 ст. 376 ЦК), до спадкоємців переходить право власності на будівельні матеріали, обладнання тощо, які були використані в процесі цього будівництва.

Судами встановлено, що спірний будинок є самостійно збудованим.

Суд першої інстанції на порушення статей 214, 215 ЦПК та апеляційний суд на порушення статей 303, 316 ЦПК на цей факт і положення ч. 2 ст. 376 ЦК уваги не звернули, в достатньому обсязі не визначилися з характером спірних правовідносин та вирішували питання про визнання права власності в порядку спадкування на будинок, хоча він є самостійно збудованим і спадкодавець Ф.І. не набула права власності на зазначене нерухоме майно.

Доводи апеляційного суду, за якими він відмовив у задоволенні позову Ф.М., не можна визнати такими, що ґрунтуються на вимогах закону, оскільки з огляду на положення статей 303, 304, 316 ЦПК суд апеляційної інстанції не позбавлений права ухвалити рішення про часткове задоволення позову.

За таких обставин та керуючись ст. 336 ЦПК, колегія суддів Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України касаційну скаргу Ф.М. задовольнила частково. Рішення Тячівського районного суду від 31 липня 2008 р. та рішення Апеляційного суду Закарпатської області від 2 жовтня 2008 р. скасувала, справу передала на новий розгляд до суду першої інстанції.

Згідно із ч. 1 ст. 27 Закону України «Про заставу» застава зберігає силу, якщо за однією з підстав, зазначених в законі, майно або майнові права, що складають предмет застави, переходять у власність іншої особи.

Установивши при вирішенні справи на підставі доказів, яким було дано належну оцінку, той факт, що заставлене майно було відчужене, але застава на спірне приміщення свою дію не припиняла, зобов'язання забезпечене заставою не виконано, апеляційний суд обґрунтовано дійшов висновку про збереження її чинності при переході права власності на предмет застави до відповідачки й відповідно звернення стягнення на нього з підстав, визначених ст. 27 Закону України «Про заставу»

УХВАЛА

колегії суддів Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України

від 3 червня 2009 р.

(в и т я г)

У липні 2003 р. закрите акціонерне товариство Комерційний банк «ПриватБанк» (далі — Банк) звернулося до суду з позовом до П., третя особа — приватне підприємство «Веда» (далі — ПП), про встановлення факту та звернення стягнення на предмет застави.

Позивач зазначив, що на підставі договору застави від 13 липня 1998 р. № 07/98 товариство з обмеженою відповідальністю «П Тріада» (далі — ТОВ «П Тріада») передало в заставу Банку нерухоме майно — спортивний зал площею

839,8 кв. метра, розташований по вул. Героїв Сталінграду, 16-а у м. Дніпропетровську.

Це майно було передано під заставу Банку в забезпечення належного виконання зобов'язання товариства з обмеженою відповідальністю «Дніпро АіТ» (далі — ТОВ «Дніпро АіТ») за кредитним договором від 13 липня 1998 р.

У зв'язку з тим, що ТОВ «Дніпро АіТ» свої зобов'язання за кредитним договором не виконало, ТОВ «П Тріада» з метою ухилення від відповідальності перед Банком за зобов'язаннями боржника відчуило об'єкт застави ПП, а останнє на підставі договору купівлі-продажу від 23 січня 2003 р. — П.

Оскільки рішення господарського суду про звернення стягнення на заставлене майно, що перебувало у власності ПП, не було виконане у зв'язку з подальшим відчуженням об'єкта застави П., позивач просив суд звернути стягнення на зазначений спортивний зал, що належить П., як на заставлене майно з підстав, передбачених ст. 27 Закону від 2 жовтня 1992 р. № 2654-ХІІ «Про заставу» (далі — Закон).

У подальшому позивач, уточнивши позовні вимоги, просив суд установити факт, що спірний об'єкт нерухомості, який є предметом договору застави від 13 липня 1998 р., укладеного між Банком та ТОВ «П Тріада», знаходиться на вул. Героїв Сталінграду, 16-д у м. Дніпропетровську та звернути стягнення на це майно, що належить на праві власності П.

Кіровський районний суд м. Дніпропетровська рішенням від 22 жовтня 2007 р. позов задовольнив частково: встановлено, що фактичним місцем знаходження спортивного залу площею 839,8 кв. метра є вул. Героїв Сталінграду, 16-д у м. Дніпропетровську, а в решті вимог відмовлено.

Рішенням Апеляційного суду Дніпропетровської області від 31 березня 2008 р. рішення місцевого суду в частині відмови у зверненні стягнення на предмет застави скасоване та ухвалене нове рішення, яким цю вимогу задоволено: звернуто стягнення на заставлене майно — спортивний зал площею 839,8 кв. метра, що належить на праві власності П. на користь Банку, а в решті рішення суду першої інстанції залишено без змін.

У касаційній скарзі П. просила рішення апеляційного суду скасувати та залишити в силі рішення місцевого суду, посилаючись на неправильне застосування судом апеляційної інстанції норм матеріального права та порушення норм процесуального права.

Заслухавши доповідача, обговоривши доводи, наведені у скарзі, та перевіrivши матеріали справи, колегія суддів Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що касаційна скарга не підлягає задоволенню з таких підстав.

Відмовляючи у зверненні стягнення на предмет застави, місцевий суд вважав, що П. є добросовісним набувачем спірного приміщення та при його купівлі жодних зобов'язань перед Банком не мала.

Скасовуючи в цій частині рішення суду першої інстанції та ухвалюючи нове рішення — про задоволення цієї вимоги, апеляційний суд дійшов висновку, що відповідно до вимог ст. 27 Закону застava зберігає силу навіть у випадку, якщо майнові права на предмет застави перейшли на відповідній правовій підставі до іншої особи.

Цей висновок суду апеляційної інстанції ґрунтується на матеріалах справи й відповідає вимогам закону.

Так, згідно з ч. 1 ст. 27 Закону застava зберігає силу, якщо за однією з підстав, зазначених в законі, майно або майнові права, що складають предмет застави, переходять у власність іншої особи.

Судами встановлено, що відповідно до договору застави від 13 липня 1998 р. ТОВ «П Тріада» передало в заставу Банку нерухоме майно — спортивний зал площею 839,8 кв. метра розташований по вул. Героїв Сталінграду, 16-д у м. Дніпропетровську.

Це майно було передане під заставу Банку в забезпечення належного виконання зобов'язань ТОВ «Дніпро АіТ» за кредитним договором від 13 липня 1998 р., зобов'язання за яким боржником не виконано.

У подальшому ТОВ «П Тріада» оспорило зазначений договір у судовому порядку, рішенням арбітражного суду договір було визнано неукладеним, однак після перегляду справи касаційним судом при новому розгляді справи рішенням господарського суду в позові відмовлено.

Під час чинності рішення арбітражного суду спірне приміщення 19 травня 1999 р. ТОВ «П Тріада» було відчужено за договором купівлі-продажу товариству з обмеженою відповідальністю «Югпромекспорт», яке в свою чергу 5 лютого 2002 р. відчуило його ПП.

Рішенням Господарського суду Дніпропетровської області від 12 лютого 2003 р. позов Банку до ПП про звернення стягнення на предмет застави задоволено, однак це рішення не було виконано у зв'язку з тим, що 23 січня 2003 р. ПП відчуило об'єкт застави П.

Таким чином, встановивши при вирішенні справи на підставі доказів, яким було дано належну оцінку, той факт, що застava на спірне приміщення свою дію не припиняла, зобов'язання забезпечене заставою не виконано, апеляційний суд обґрунтовано дійшов висновку про збереження її чинності при переході права власності на предмет застави до відповідачки й відповідно звернення стягнення на нього з підстав ст. 27 Закону.

Відповідно до статей 335, 337 ЦПК під час розгляду справи в касаційному порядку суд перевіряє в межах касаційної скарги правильність застосування судом першої або апеляційної інстанцій норм матеріального чи процесуального права і не може встановлювати або (та) вважати доведеними обставини, що не були встановлені в рішенні чи відкинуті ним, вирішувати питання про достовірність або недостовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими. Суд касаційної інстанції відхиляє касаційну скаргу, якщо визнає, що рішення ухвалено з додержанням норм матеріального і процесуаль-

ного права. Не може бути скасоване правильне по суті та справедливе рішення з одних лише формальних міркувань.

Встановивши факти та зумовлені ними правовідносини, суд апеляційної інстанції правильно застосував правові норми та ухвалив правильне по суті рішення, підстав для скасування якого колегія суддів не знаходить.

Керуючись статтями 336, 337 ЦПК, колегія суддів Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України касаційну скаргу П. відхилила. Рішення Апеляційного суду Дніпропетровської області від 31 березня 2008 р. залишила без змін.

РІШЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВАХ *

Управління Пенсійного фонду України як орган, якому делеговано повноваження щодо призначення і виплати пенсій та доплат до них, повинно здійснювати нарахування доплат до пенсій дітям війни відповідно до вимог ст. 6 Закону України «Про соціальний захист дітей війни»

ПОСТАНОВА Іменем України

15 вересня 2009 р. колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України, розглянувши за винятковими обставинами у відкритому судовому засіданні за скаргою управління Пенсійного фонду України в Заводському районі м. Миколаєва (далі — Управління, ПФУ відповідно) справу за позовом Кисельової Л.Н. до Управління про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити дії, **встановила:**

У вересні 2007 р. Кисельова Л.Н. звернулася до суду з позовом до Управління, в якому просила визнати протиправною бездіяльність щодо неперерахування їй як особі, яка має правовий статус дитини війни, доплати (підвищення) до пенсії, передбаченої Законом від 18 листопада 2004 р. № 2195-IV «Про соціальний захист дітей війни» (далі — Закон № 2195-IV), у розмірі 30 % від мінімальної пенсії за віком за період з 1 січня 2007 р. до моменту звернення до суду та зобов'язати Управління здійснити перерахування такої доплати і забезпечити виплату заборгованості.

Заводський районний суд м. Миколаєва постановою від 14 листопада 2007 р., залишеною без змін ухвалою Одеського апеляційного адміністративного суду від 24 липня 2008 р., позов задовольнив.

Вищий адміністративний суд України постановою від 8 квітня 2009 р. касаційну скаргу Управління задовольнив частково — скасував судові рішення в частині задоволення позовних вимог за період з 1 січня до 7 липня 2007 р., в решті касаційну скаргу залишив без задоволення, а судові рішення — без змін.

У скарзі до Верховного Суду України Управління, пославшись на неоднакове застосування судами касаційної інстанції однієї й тієї самої норми права, просило скасувати рішення судів усіх інстанцій та направити справу на новий судовий розгляд. На підтвердження зазначеного скаржник навіть постанову Верховного Суду України від 11 листопада 2008 р.

Заслухавши представників Управління та ПФУ і перевіrivши за матеріалами справи наведені у скарзі доводи та заперечення на неї, колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України визнала, що скарга не підлягає задоволенню з таких підстав.

Судами встановлено, що Кисельова Л.Н. отримує пенсію за віком та належить до категорії громадян, яким встановлено статус дитини війни.

Згідно зі ст. 6 Закону № 2195-IV (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) дітям війни пенсії або щомісячне довгочасне грошове утримання чи державна соціальна допомога, що

* Публікується повний текст судових рішень з незначною редакційною правкою.

виплачується замість пенсії, підвищуються на 30 % від мінімальної пенсії за віком.

Пунктом 12 ст. 71 Закону від 19 грудня 2006 р. № 489-V «Про Державний бюджет України на 2007 рік» (далі — Закон № 489-V) дію ст. 6 Закону № 2195-IV зупинено на 2007 р. із урахуванням ст. 111 цього Закону. Проте Конституційний Суд України Рішенням від 9 липня 2007 р. № 6-рп/2007 положення п. 12 ст. 71 та ст. 111 Закону № 489-V визнав такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними).

Відповідно до ч. 2 ст. 152 Конституції закони, інші правові акти або їх окремі положення, що визнані неконституційними, втрачають чинність з дня ухвалення Конституційним Судом України рішення про їх неконституційність. Водночас згідно з вимогами ч. 2 ст. 19 Основного Закону органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Згідно з ч. 3 ст. 2 КАС у справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень адміністративні суди перевіряють, чи прийняті (вчинені) вони: 1) на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України; 2) з використанням повноваження з метою, з якою це повноваження надано; 3) обґрунтовано, тобто з урахуванням усіх обставин, що мають значення для прийняття рішення (вчинення дії); 4) безсторонньо (неупереджено); 5) добросовісно; 6) розсудливо; 7) з дотриманням принципу рівності перед законом, запобігаючи несправедливій дискримінації; 8) пропорційно, зокрема з дотриманням необхідного балансу між будь-якими несприятливими наслідками для прав, свобод та інтересів особи і цілями, на досягнення яких спрямоване це рішення (дія); 9) з урахуванням права особи на участь у процесі прийняття рішення; 10) своєчасно, тобто протягом розумного строку.

Вирішуючи спір і задовольняючи позов частково, суди правомірно виходили з того, що

Управління як орган, якому делеговано повноваження щодо призначення і виплати пенсій та доплат до них, повинно було діяти відповідно до вимог ст. 6 Закону № 2195-IV і здійснити позивачу відповідні нарахування (за той період часу, коли дія цієї норми не була зупинена), але на порушення зазначеної статті таких нарахувань не проводило, чим і допустило протиправну бездіяльність.

Колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України з такими висновками судів погодилася.

Доводи відповідача щодо правомірності своїх дій з посиланням на відсутність бюджетних коштів для повної реалізації програми з доплат дітям війни суди обґрунтовано до уваги не взяли, оскільки питання фінансування цих видатків не є предметом спору, що розглядається. Проблеми надання бюджетних коштів Управлінню для виконання покладених на нього обов'язків у справах цієї категорії виходять за межі заявлених вимог і судами не розглядалися.

Безпідставними є також посилання відповідача на можливість нецільового використання коштів ПФУ, оскільки суди не ухвалювали рішення про проведення виплат з власних джерел фінансування останнього.

Відповідно до ч. 1 ст. 244 КАС Верховний Суд України відмовляє у задоволенні скарги, якщо обставини, які стали підставою для провадження за винятковими обставинами, не підтвердилися.

Керуючись статтями 241—244 КАС, колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України **постановила:**

Відмовити Управлінню у задоволенні скарги.

Постанову Заводського районного суду м. Николаєва від 14 листопада 2007 р., ухвалу Одеського апеляційного адміністративного суду від 24 липня 2008 р. та постанову Вищого адміністративного суду України від 8 квітня 2009 р. залишити без змін.

Постанова є остаточною і не може бути оскаржена, крім випадку, встановленого п. 2 ч. 1 ст. 237 КАС.

Ухвалу Вищого адміністративного суду України залишено без змін у зв'язку з обґрунтованістю його висновку про те, що п. 7.7 ст. 7 Закону України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» не дає податковому органу право самостійно змінювати призначення платежу, визначеного платником податків при їх сплаті, зокрема з метою погашення податкового боргу

ПОСТАНОВА Іменем України

27 жовтня 2009 р. колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду Украї-

ни, розглянувши у відкритому судовому засіданні в порядку провадження за винятковими обстави-

нами за скаргою Державної податкової інспекції у Куйбишевському районі м. Донецька (далі — ДПІ) справу за позовом комунального підприємства «Тепломережа» (далі — КП) до ДПІ про визнання недійсними податкових повідомлень-рішень, **встановила:**

У червні 2006 р. КП звернулося до суду з позовом про визнання недійсними податкових повідомлень-рішень ДПІ від 10 липня 2006 р.: № 0002441640/0/8856, № 0002451640/0/8855, № 0002441640/0/8854, № 0002441640/0/8853, № 0002441640/0/8852, № 0002441640/0/8851, № 0002441640/0/8850, № 0002441640/0/8849, якими йому нараховано штрафні (фінансові) санкції на загальну суму 272 тис. 159 грн 7 коп., унаслідок прострочення граничного строку сплати узгодженого податкового зобов'язання з податку на додану вартість (далі — ПДВ) у 2004 р.

Господарський суд Донецької області постановою від 2 жовтня 2006 р., залишеною без змін ухвалою Донецького апеляційного господарського суду від 23 листопада 2006 р., позов КП задовольнив.

Вищий адміністративний суд України ухвалою від 27 травня 2009 р. ухвалені у справі судові рішення залишив без змін.

У скарзі про перегляд ухвали Вищого адміністративного суду України за винятковими обставинами ДПІ, пославшись на наявність підстави, встановленої п. 1 ч. 1 ст. 237 КАС, просила Верховний Суд України скасувати всі ухвалені у справі рішення. На обґрунтування скарги відповідач додав ухвалу Вищого адміністративного суду України від 3 квітня 2008 р. у справі за аналогічним позовом, в якій, на його думку, одну й ту саму норму права застосовано інакше, ніж у справі, що розглядається.

Перевіривши за матеріалами справи наведені у скарзі доводи, колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України визнала, що підстав для її задоволення немає.

Як встановлено судами, суми, перераховані платником на погашення податкового зобов'язання за березень 2005 р., а також заявлені до відшкодування з бюджету у декларації за цей же податковий період, ДПІ зарахувала на погашення податкового боргу КП за 2004 р. При цьому для розрахунку суми штрафу податковий орган брав не дату сплати платником суми податкового боргу, як передбачено підпунктом 17.1.7 п. 17.1 ст. 17 Закону від 21 грудня 2000 р. № 2181-III «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» (далі — Закон № 2181-III), а дату самостійного по-

гашення цим органом зазначеного боргу за рахунок коштів, перерахованих платником за інший податковий період, та сум бюджетного відшкодування.

Залишаючи без змін рішення судів попередніх інстанцій щодо скасування оспорюваних податкових повідомлень-рішень, касаційний суд на обґрунтування свого рішення послався на те, що у податкового органу немає права самостійно змінювати призначення платежу, визначеного платником податків при їх сплаті, зокрема з метою погашення податкового боргу. Позивач, самостійно визначивши та перерахувавши суму ПДВ, а також вказавши напрям бюджетного відшкодування з цього податку — у рахунок погашення зобов'язань наступних податкових періодів, виконав своє зобов'язання зі сплати ПДВ за визначеними ним періодами, що виключало застосування до нього штрафних (фінансових) санкцій, передбачених підпунктом 17.1.7 п. 17.1 ст. 17 Закону № 2181-III.

Судові рішення в адміністративних справах, переглянуті в касаційному порядку, а також рішення суду касаційної інстанції можуть бути оскаржені за винятковими обставинами з мотиву неоднакового застосування касаційним судом (судами) однієї й тієї самої норми права, якщо воно мало місце за аналогічних обставин і призвело до ухвалення неправильного рішення.

Згідно з ч. 2 ст. 159 КАС законним є рішення, ухвалене судом відповідно до норм матеріального права при дотриманні норм процесуального права.

Ухвала Вищого адміністративного суду України відповідає вимогам зазначеної норми, оскільки висновок цього суду про те, що п. 7.7 ст. 7 Закону № 2181-III не дає податковому органу право самостійно змінювати призначення платежу, визначеного платником податків при їх сплаті, зокрема з метою погашення податкового боргу, є обґрунтованим.

Враховуючи те, що обставини, які стали підставою для провадження за винятковими обставинами, не підтвердилися, а оскаржуване рішення касаційного суду є законним, колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України, керуючись ст. 244 КАС, **постановила:**

У задоволенні скарги ДПІ про скасування ухвали Вищого адміністративного суду України від 27 травня 2009 р. відмовити.

Постанова є остаточною і не може бути оскаржена, крім випадку, передбаченого п. 2 ч. 1 ст. 237 КАС.

РІШЕННЯ У ГОСПОДАРСЬКИХ СПРАВАХ

Зважаючи на те, що відповідно до ч. 1 ст. 124 ЗК України необхідною умовою укладення договору оренди земельної ділянки, яка перебуває у державній або комунальній власності, є наявність рішення відповідного органу про надання земельної ділянки, зобов'язання цього органу укласти такий договір за відсутності відповідного рішення є порушенням його виключної, передбаченої Конституцією України, компетенції на здійснення права власності від імені українського народу та управління землями, яке підлягає захисту, а порушені права позивача мають захищатися способами, передбаченими ст. 152 цього Кодексу, з обов'язковим дотриманням норм чинного законодавства

ПОСТАНОВА

Судової палати у господарських справах Верховного Суду України

від 10 лютого 2009 р.

(в и т я з)

У грудні 2007 р. приватна фірма «Валентина» (далі — Фірма) звернулася до Господарського суду Сумської області з позовом до Сумської міської ради Сумської області (далі — Рада), в якому з урахуванням уточнених позовних вимог просила визнати за нею право користування земельною ділянкою у м. Суми площею 0,05 га, право на оформлення права користування зазначеною ділянкою, а також зобов'язати відповідача укласти з позивачем договір оренди землі. Позовні вимоги обґрунтовані неправомірною бездіяльністю Ради, яка на порушення вимог ст. 377 ЦК та ст. 120 ЗК ухиляється від укладення договору оренди зазначеної земельної ділянки з Фірмою, яка є власником розташованого на цій ділянці нежитлового приміщення.

Господарський суд Сумської області рішенням від 27 грудня 2007 р. позов задовольнив.

Харківський апеляційний господарський суд постановою від 13 травня 2008 р. рішенням суду першої інстанції скасував і прийняв нове, яким у задоволенні позову відмовив.

Вищий господарський суд України постановою від 22 жовтня 2008 р. постанову апеляційного господарського суду скасував, а рішення місцевого господарського суду залишив у силі.

Колегія суддів Верховного Суду України ухвалою від 15 січня 2009 р. за касаційною скаргою Ради порушила провадження з перегляду в касаційному порядку зазначеної постанови Вищого господарського суду України.

У касаційній скарзі Рада просила скасувати постанову суду касаційної інстанції та залишити в силі постанову апеляційного господарського суду. На обґрунтування скарги зроблено посилання на невідповідність оскаржуваної постанови положенням Конституції України, рішенням Верховного Суду України з питань застосування норм матеріального права, різне застосування Вищим господарським судом України одного й того ж поло-

ження закону в аналогічних справах, а також на порушення судом касаційної інстанції норм матеріального права.

Заслухавши суддю-доповідача, пояснення представників сторін, обговоривши наведені у касаційній скарзі доводи та перевіrivши матеріали справи, Судова палата у господарських справах Верховного Суду України дійшла висновку, що скарга підлягає задоволенню частково з таких підстав.

Залишаючи без змін рішення суду першої інстанції, яким позов було задоволено, Вищий господарський суд України виходив із того, що на підставі приписів ст. 377 ЦК при відчуженні будівлі або споруди до набувача зазначеного нерухомого майна автоматично переходить право користування земельною ділянкою, на якій воно розміщене. Отже, позивач згідно із законом набув право користування спірною земельною ділянкою внаслідок укладення 16 жовтня 2006 р. договору купівлі-продажу розміщеного на ній нежитлового приміщення, тобто необхідності у прийнятті Радою відповідного рішення про надання позивачу спірної ділянки у користування немає.

Проте із цим висновком погодитися не можна з таких підстав.

Згідно зі ст. 13 Конституції земля є об'єктом права власності українського народу. Від імені українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених Основним Законом.

Зі змісту ст. 12 ЗК (у редакції, що діяла на момент виникнення спірних правовідносин) убачається, що розпорядження землями територіальної громади міста, в тому числі надання їх у користування, належить до повноважень міської ради та здійснюється відповідно до вимог цього Кодексу.

За ч. 1 ст. 124 ЗК передача в оренду земельних ділянок, що перебувають у державній або комунальній власності, здійснюється на підставі рішення

відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування шляхом укладення договору оренди земельної ділянки.

У п. 34 ч. 1 ст. 26 Закону від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» передбачено, що питання регулювання земельних відносин вирішуються виключно на пленарних засіданнях міської ради.

Відповідно до ч. 3 ст. 16 Закону від 6 жовтня 1998 р. № 161-XIV «Про оренду землі» сторони укладають договір оренди землі лише у разі згоди орендодавця передати земельну ділянку в оренду.

Суди першої та апеляційної інстанцій встановили, що питання укладення з позивачем договору оренди спірної земельної ділянки на сесії Ради не розглядалось. Це також підтверджується документами, наявними у матеріалах розглядуваної справи.

Зважаючи на те, що необхідною умовою укладення договору оренди земельної ділянки, яка перебуває у державній або комунальній власності, є наявність рішення відповідного органу про надання земельної ділянки, зобов'язання цього органу укласти такий договір за відсутності відповідного рішення є порушенням його виключної, передбаченої Конституцією, компетенції на здійснення права власності від імені українського народу та управління землями, яке підлягає захисту, а порушені права позивача мають захищатися способами, передбаченими ст. 152 ЗК з обов'язковим дотриманням норм чинного законодавства.

Отже, задовольняючи позов, суди не врахували право Ради самостійно вирішувати питання щодо надання в користування земельної ділянки, оскільки відповідно до ст. 123 зазначеного Кодексу до компетенції судів віднесено розгляд вимог про спонукання Ради розглянути подане зацікавленою особою клопотання без визначення змісту самого рішення сесії.

Крім того, суди неправомірно зобов'язали Раду укласти з позивачем договір оренди землі із зазначенням чітко визначеного розміру земельної ділянки, оскільки згідно з вимогами ст. 12 ЗК розмір орендованої ділянки самостійно визначається її власником.

Водночас не можна залишити в силі постанову Харківського апеляційного господарського суду від 13 травня 2008 р., беручи до уваги таке.

За ч. 1 ст. 377 ЦК до особи, яка придбала житловий будинок, будівлю або споруду, переходить право власності на земельну ділянку, на якій вони розміщені, без зміни її цільового призначення, у розмірах, встановлених договором.

Відповідно до ч. 3 цієї статті, якщо житловий будинок, будівля або споруда розміщені на земельній ділянці, наданій у користування, то в разі їх відчуження до набувача переходить право користування тією частиною земельної ділянки,

на якій вони розміщені, та частиною ділянки, яка необхідна для їх обслуговування.

Аналогічна норма закріплена в ч. 2 ст. 120 ЗК (у чинній на сьогодні редакції).

Як установили суди першої та апеляційної інстанцій, 16 жовтня 2006 р. між Фірмою та товариством з обмеженою відповідальністю «Торгівельний дім «Альянс» (далі — ТОВ) було укладено договір купівлі-продажу нежитлового приміщення, за яким останній передав позивачу у власність нежитлове приміщення (підвальне приміщення кафе на 24 місця) загальною площею 135,6 кв. метра, розташоване на земельній ділянці Ради.

Суди також установили, що позивач реконструював це приміщення шляхом прибудови та надбудови другого поверху, внаслідок чого його площа збільшилась до 819,1 кв. метра.

Господарський суд Сумської області рішенням від 10 вересня 2007 р. визнав за позивачем право власності на зазначене реконструйоване приміщення.

Отже, спочатку Фірма набула право власності лише на частину будівлі — підвальне приміщення, що на підставі приписів ч. 3 ст. 377 ЦК не дає позивачу право на одноосібне користування тією частиною земельної ділянки, на якій розміщена будівля.

Крім того, розглядаючи позов про визнання за Фірмою права користування спірною земельною ділянкою площею 0,05 га, суди не дослідили, чи надавалась у користування колишньому власнику підвального приміщення — ТОВ земельна ділянка для обслуговування цього нерухомого майна та яка реальна площа ділянки необхідна позивачу для обслуговування належного йому об'єкта нерухомості; не визначили, яка загальна площа будівлі, розташованої за наведеною адресою, не встановили її правовий режим, не перевірили, чи наявні інші співвласники цієї будівлі, а якщо так, то чи зачіпають їх інтереси рішення, прийняті у справі, що розглядається.

Дослідження цих обставин має істотне значення для правильного вирішення питання про наявність чи відсутність у позивача права користування спірною земельною ділянкою, проте суди на них уваги не звернули та залишили без належної правової оцінки.

Виходячи з викладеного, Судова палата у господарських справах Верховного Суду України, керуючись статтями 111¹⁷—111²¹ ГПК, касаційну скаргу Ради задовольнила частково: постанови Вищого господарського суду України від 22 жовтня 2008 р., Харківського апеляційного господарського суду від 13 травня 2008 р. та рішення Господарського суду Сумської області від 27 грудня 2007 р. скасувала і передала справу на новий розгляд до суду першої інстанції.

Вирішуючи спір про визнання дійсним аукціону з продажу майна, суди не врахували тієї обставини, що це ж майно було предметом іншого спору між тими самими сторонами про визнання недійсним договору купівлі-продажу, що розглядався господарськими судами, і за результатами розгляду якого ухвалені судові рішення, що набрали законної сили, й висновки судів безпосередньо пов'язані із цим спором

ПОСТАНОВА

Судової палати у господарських справах Верховного Суду України

від 10 лютого 2009 р.

(в и т я з)

Закрите акціонерне товариство «Еліта» (далі — ЗАТ «Еліта») звернулось із позовом до Господарського суду м. Києва про визнання дійсними результатів аукціону, проведеного 30 вересня 2005 р. Державною акціонерною компанією «Національна мережа аукціонних центрів» (далі — ДАК) з продажу нежитлової будівлі у м. Чернігові, за результатами якого переможцем було визнано позивача з ціною продажу 4 млн 614 тис. 329 грн. У процесі розгляду справи позивач уточнив позовні вимоги та просив також визнати недійсним повторний аукціон з продажу спірного майна від 26 січня 2006 р., за результатами якого переможцем було визнано товариство з обмеженою відповідальністю «Агропромислова група» (далі — ТОВ).

Господарський суд м. Києва рішенням від 16 травня 2006 р., залишеним без змін постановою Київського апеляційного господарського суду від 10 липня 2008 р., позов задовольнив частково: визнав недійсним аукціон від 26 січня 2006 р. з повторного продажу зазначеної нежитлової будівлі. В іншій частині в задоволенні позову відмовлено.

Вищий господарський суд України постановою від 21 листопада 2008 р. ці постанову та рішення залишив без змін.

У касаційній скарзі ЗАТ «Еліта» просило скасувати зазначену постанову Вищого господарського суду України з підстав її невідповідності рішенням Верховного Суду України з питань застосування норм матеріального права, міжнародним договорам, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, виявлення різного застосування Вищим господарським судом України одного й того ж положення закону в аналогічних справах, порушення судом норм матеріального права.

15 січня 2009 р. колегія суддів Верховного Суду України порушила касаційне провадження з перегляду постанови Вищого господарського суду України від 21 листопада 2008 р.

Заслухавши суддю-доповідача, представників сторін та третьої особи, обговоривши наведені у касаційній скарзі доводи та перевіrivши матеріали справи, Судова палата у господарських справах Верховного Суду України визнала, що скарга підлягає задоволенню з таких підстав.

Ухвалюючи оскаржувану постанову, суд касаційної інстанції погодився з висновками судів по-

передніх інстанцій, що при проведенні аукціону від 30 вересня 2005 р. з продажу спірного майна, за результатами якого переможцем було визнано ЗАТ «Еліта», не було допущено порушень, тому відсутні підстави (передбачені п. 19 Положення про порядок продажу на аукціоні за конкурсом основних засобів, що є державною власністю, затвердженого наказом Фонду державного майна України від 22 вересня 2000 р. № 1976) вважати його таким, що не відбувся. За таких обставин не було правових підстав для проведення повторного аукціону з продажу цього ж спірного майна, тому позовні вимоги про визнання недійсним аукціону, проведеного 26 січня 2006 р., є обґрунтованими.

Відмовляючи в позові про визнання дійсним аукціону від 30 вересня 2005 р., суд першої інстанції, з висновками якого погодилися суди апеляційної та касаційної інстанцій, виходив із того, що відповідачі не заперечують його дійсність і така вимога є встановленням факту, що має юридичне значення, а тому його встановлення є елементом оцінювання фактичних обставин справи та обґрунтованості вимог.

Але погодитися з наведеними висновками судів попередніх інстанцій не можна з таких підстав.

Згідно з постановою Пленуму Верховного Суду України від 29 грудня 1976 р. № 11 «Про судові рішення» (зі змінами, внесеними постановами Пленуму Верховного Суду України від 24 квітня 1981 р. № 4, від 25 грудня 1992 р. № 13 та від 25 травня 1998 р. № 15) рішення є законним тоді, коли суд, виконавши всі вимоги процесуального законодавства і всебічно перевіrivши обставини, вирішив справу у відповідності з нормами матеріального права, що підлягають застосуванню до даних правовідносин, а за їх відсутності — на підставі закону, що регулює подібні відносини, або виходячи з загальних засад та змісту законодавства України.

Обґрунтованим визнається рішення, в якому повно відображені обставини, що мають значення для розглядуваної справи, висновки суду про встановлені обставини і правові наслідки є вичерпними, відповідають дійсності та підтверджуються достовірними доказами, дослідженими у судовому засіданні.

При прийнятті судового рішення у справі, що розглядається, суди не дали належної правової оцінки тому факту, що постановою Верховного

Суду України від 13 березня 2007 р. у справі за позовом ЗАТ «Еліта» до ЗАТ «Енергополіс», ТОВ про визнання недійсним договору купівлі-продажу зазначеного спірного майна, укладеного 14 лютого 2006 р. між відповідачами у справі, скасовано постанову Вищого господарського суду України від 14 грудня 2006 р. та залишено в силі постанову Київського апеляційного господарського суду від 16 серпня 2006 р. та рішення Господарського суду Чернігівської області від 11 липня 2006 р.

Господарський суд Чернігівської області рішенням від 11 липня 2006 р., залишеним без змін постановою Київського апеляційного господарського суду від 16 серпня 2006 р., у задоволенні позову відмовив.

У мотивувальній частині зазначеної постанови Верховного Суду України вказано, що на час укладення договору купівлі-продажу право власності на об'єкт нерухомості належало ТОВ, яке набуло його на підставі договору купівлі-продажу, укладеного 7 лютого 2006 р. між ним і ДАК, посвідченого приватним нотаріусом Чернігівського міжміського нотаріального округу та зареєстрованого цього ж дня

в Державному реєстрі правочинів за № 1137144, який є чинним і в установленому законом порядку недійсним не визнавався, та, відповідно, погодився з висновком судів першої та апеляційної інстанцій у цій справі, що ТОВ правомірно володіло спірним майном та мало право розпоряджатися ним за власним розсудом.

Розгляд вказаної справи стосується предмета спору і в цій справі, а тому безпосередньо пов'язаний з нею, що не врахували суди при ухваленні рішень у справі, а суд касаційної інстанції не звернув на наведені обставини увагу.

Враховуючи викладене, Судова палата у господарських справах Верховного Суду України, керуючись статтями 111¹⁷—111²⁰ ГПК, касаційну скаргу ТОВ задовольнила: постанови Вищого господарського суду України від 21 листопада 2008 р., Київського апеляційного господарського суду від 10 липня 2008 р. та рішення Господарського суду м. Києва від 16 травня 2006 р. скасувала і передала справу на новий розгляд до господарського суду першої інстанції.

РІШЕННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ

Призначення судом кримінального покарання особі за злочин, передбачений ч. 1 ст. 115 КК України із застосуванням ст. 69 цього Кодексу визнано необґрунтованим через те, що суд не врахував тяжкості злочину, особи засудженого та його поведінки після вчинення злочину

УХВАЛА

*колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України
від 29 вересня 2009 р.
(в и т я г)*

Роздільнянський районний суд Одеської області вироком від 28 листопада 2008 р. засудив О.: за ч. 1 ст. 115 КК із застосуванням ст. 69 КК на чотири роки три місяці позбавлення волі; за ч. 1 ст. 263 КК на два роки позбавлення волі. На підставі ст. 70 КК за сукупністю злочинів шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим О. визначено остаточне покарання у виді позбавлення волі на строк чотири роки три місяці.

Згідно з вироком суду О. засуджено за вчинення злочинів за таких обставин.

22 червня 2004 р. приблизно о 17 годині 30 хвилин, перебуваючи у приміщенні охорони дачного масиву, О. під час сварки з охоронником В. з метою вбивства завдав останньому численні удари металевою частиною лопати по різних частинах тіла, що призвело до несумісних із життям тілесних ушкоджень у виді відкритої черепно-

мозкової травми з пошкодженнями кісток черепа та головного мозку, від яких той помер.

Крім того, за місцем свого проживання О. незаконно (без відповідного дозволу) зберігав знайдений самостріл, за допомогою якого в період з 1 по 2 листопада 2004 р. з метою самогубства зробив постріл собі у груди. 2 листопада 2004 р. зазначену вогнепальну зброю було вилучено.

В апеляційному порядку вирок не оскаржувався.

У касаційному поданні заступник прокурора Одеської області, не оспороюючи доведеності винуватості О. у вчиненні злочинів і кваліфікацію його дій за ч. 1 ст. 115, ч. 1 ст. 263 КК, порушив питання про скасування вироку суду першої інстанції з направленням справи на новий судовий розгляд. Він це мотивував тим, що місцевий суд, безпідставно застосувавши ст. 69 КК, призначив О. покарання, яке внаслідок м'якості не відповідає тяжкості вчинених злочинів і даним про його особу.

Перевіривши матеріали справи та обговоривши доводи касаційного подання, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що воно підлягає задоволенню з таких підстав.

Відповідно до вимог статей 65, 69 КК, призначаючи покарання, суд повинен враховувати ступінь тяжкості вчинених злочинів, особу винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання. За наявності кількох обставин, які пом'якшують покарання та істотно знижують ступінь тяжкості вчиненого злочину, з урахуванням особи винного суд, умотивувавши своє рішення, може призначити основне покарання нижче від найнижчої межі, встановленої в санкції статті Особливої частини КК за цей злочин. Особі, яка вчинила злочин, має бути призначене покарання, необхідне й достатнє для її виправлення та попередження нових злочинів.

Як убачається з вироку суду ці вимоги закону суд не дотримав.

Так, призначаючи О. покарання, в тому числі відповідно до ч. 1 ст. 115 КК із застосуванням ст. 69 КК, суд визнав пом'якшуючими покарання засудженого обставинами вчинення ним злочину вперше, сприяння у розкритті злочину, фізичний стан засудженого, в тілі якого після спроби самогубства залишився уламок кулі, а також перебування О. під вартою приблизно чотири роки і те, що до нього в цей час застосовувалися примусові заходи медичного характеру.

Однак суд не зазначив, у чому полягало сприяння О. у розкритті злочину та якого саме з двох злочинів, за які його засуджено, і чи вплинуло це та яким чином на зниження ступеня тяжкості вчиненого ним. Не звернув уваги суд й на наявні у справі дані про те, що О. раніше вчинював злочини, передбачені ч. 1 ст. 296, ч. 1 ст. 140, ч. 1 ст. 125, ч. 1 ст. 129 КК 1960 р., судимості за які відповідно до ст. 89 КК погашені. Тому посилення суду на вчинення ним злочину вперше і на сприяння у розкритті злочину як на пом'якшуючі покарання обставини не можна визнати правильним.

Також суд, призначаючи О. покарання, не врахував, що після вчинення вбивства В. він утік, довгий час переховувався і був оголошений у розшук.

Крім того, як вбачається з матеріалів кримінальної справи, під час досудового слідства та судового розгляду справи О. свою вину у вчиненні злочинів, передбачених ч. 1 ст. 115, ч. 1 ст. 263 КК, визнавав частково.

Суд не в повній мірі врахував і те, що вчинені О. злочини належать до категорії особливо тяжких та середньої тяжкості, О. протягом 2003 р. під час проживання в селі згідно з наданою сільською

радою характеристикою, був схильний до вживання алкогольних напоїв, а жителі села характеризували його негативно.

Під час проживання з червня 2004 р. в іншому селі, як свідчить надана про нього характеристика, про О. там негативно відгукувались також.

Крім того, згідно з матеріалами справи та показаннями самого О., злочин, передбачений ч. 1 ст. 115 КК, він учинив у стані алкогольного сп'яніння, про що органи досудового слідства зазначили у пред'явленому йому обвинуваченні. Однак суд на цю обставину уваги не звернув і їй жодної оцінки у вироку не дав, хоча вчинення злочину в стані алкогольного сп'яніння за законом може бути визнано як обтяжуюча покарання обставина.

Не врахував суд і даних про виявлену в О. венеричну хворобу.

Суд також не мотивував, чому він визнав пом'якшуючими покарання обставинами тривалість строку перебування О. за вчинені злочини під вартою та застосування до нього в цей час (з 5 вересня 2005 р. по 29 червня 2008 р.) примусового лікування в психіатричній лікарні, якщо згідно з вимогами ст. 338 КПК ці строки зараховуються в строк відбуття покарання, призначеного судом.

Враховуючи зазначене, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України визнала, що суд при призначенні О. покарання у виді позбавлення волі за ч. 1 ст. 115 КК необґрунтовано застосував ст. 69 КК та безпідставно визначив розмір покарання, нижче від найнижчої межі санкції цього закону у виді позбавлення волі на строк чотири роки три місяці. Це покарання за зазначений злочин і за сукупністю злочинів недостатнє для виправлення засудженого та попередження вчинення ним нових злочинів.

Тому на підставі п. 3 ч. 1 ст. 398 КПК вирок суду щодо О. визнано таким, що підлягає скасуванню за м'якістю призначеного йому покарання, а справа — направленню на новий судовий розгляд.

Скасовуючи вирок суду і направляючи справу на новий судовий розгляд, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України вказала на необхідність при новому розгляді справи, у разі визнання О. винним у вчиненні злочинів, передбачених ч. 1 ст. 115, ч. 1 ст. 263 КК, повною мірою врахувати тяжкість учинених злочинів, особу засудженого та обставини, що пом'якшують і обтяжують покарання, та призначити йому покарання відповідно до вимог ст. 65 КК.

За таких обставин вирок Роздільнянського районного суду Одеської області від 28 листопада 2008 р. щодо О. скасовано за м'якістю призначеного йому покарання, а справу направлено на новий судовий розгляд у той же суд в іншому складі суду.

Звільняючи засуджену особу від відбування покарання з випробуванням, суд може покласти на неї обов'язки, передбачені ст. 76 КК України. У цьому випадку суд не встановлює періодичності реєстрації, оскільки відповідно до ч. 3 ст. 13 Кримінально-виконавчого кодексу України вирішення цього питання віднесено до компетенції кримінально-виконавчих інспекцій

УХВАЛА

колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України
від 16 липня 2009 р.

(в и т я г)

Криничанський районний суд Дніпропетровської області вироком від 18 серпня 2008 р. засудив Т.В. за ч. 3 ст. 186 КК на строк чотири роки позбавлення волі, а на підставі ст. 75 КК звільнив від відбування покарання з випробуванням з іспитовим строком три роки.

На підставі ст. 76 КК на Т.В. покладено обов'язки повідомляти кримінально-виконавчу інспекцію про зміну місця проживання і роботи, щомісячно з'являтися для реєстрації у кримінально-виконавчу інспекцію.

Зазначеним вироком засуджено також Т.С., судові рішення щодо якого не оскаржуються.

Апеляційний суд Дніпропетровської області ухвалою від 11 листопада 2008 р. цей вирок залишив без змін.

Т.В. визнано винним та засуджено за те, що він 8 червня 2008 р. приблизно о 15 годині, за попередньою змовою з Т.С., з метою викрадення чужого майна шляхом вільного доступу проник разом з Т.С. у приміщення житлового будинку С., де вони у присутності В.І., яка була в будинку, відкрито викрали майно потерпілої В.Г. на загальну суму 2 тис. 910 грн.

У касаційному поданні прокурор, не оспоряючи висновків суду про доведеність вини Т.В., просив вирок щодо нього змінити у зв'язку із неправильним застосуванням кримінального закону.

При цьому він послався на те, що суд на порушення вимог кримінального закону, застосувавши до Т.В. ст. 76 КК, встановив йому періодичність проведення реєстрації у кримінально-виконавчій інспекції, що зазначеним законом не передбачено.

Перевіривши матеріали справи та обговоривши доводи касаційного подання, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що воно підлягає задоволенню з таких підстав.

При звільненні Т.В. від відбування покарання з випробуванням на підставі ст. 75 КК, суд всупереч вимогам ст. 76 цього Кодексу зобов'язав Т.В. з'являтися для реєстрації в кримінально-виконавчу інспекцію щомісяця, тобто встановив періодичність такої реєстрації, що не передбачено зазначеною нормою закону.

Апеляційний суд на це не звернув уваги.

У зв'язку з цим колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України змінила вирок Криничанського районного суду Дніпропетровської області від 18 серпня 2008 р. та ухвалу Апеляційного суду Дніпропетровської області від 11 листопада 2008 р. щодо Т.В. і виключила з них рішення про встановлення періодичності (щомісяця) явки засудженого Т.В. для реєстрації у кримінально-виконавчій інспекції.

Відповідно до ч. 3 ст. 88 КК України особи, засуджені за вироком суду без призначення покарання або звільнені від покарання чи такі, що відбули покарання за діяння, злочинність і караність якого усунута законом, визнаються такими, що не мають судимості. У цих випадках кваліфікація дій зазначених осіб за ознакою повторності виключається

УХВАЛА

колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України
від 5 лютого 2009 р.

(в и т я г)

Володимир-Волинський міський суд Волинської області вироком від 12 грудня 2007 р. засудив Ч. за ч. 2 ст. 186 КК до позбавлення волі на строк п'ять років. На підставі ст. 104 КК його звільнено від відбування покарання з випробуванням з іспитовим строком два роки та покладенням на нього обов'язків, передбачених підпунктами 3, 4 ч. 1 ст. 76 КК.

В апеляційному порядку справа щодо Ч. не розглядалася.

Ч. визнано винним у тому, що 11 листопада 2007 р. він, приблизно о дев'ятій годині, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, повторно відкрито викрав майно та гроші П. на загальну суму 25 грн.

У касаційному поданні прокурор, пославшись на неправильне застосування криміналь-

ного закону при кваліфікації дій Ч., порушив питання про зміну вироку щодо Ч., перекваліфікацію його дій з ч. 2 на ч. 1 ст. 186 КК та зменшення покарання до позбавлення волі на строк чотири роки.

Перевіривши матеріали справи та доводи, зазначені у поданні, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що касаційне подання підлягає частковому задоволенню з таких підстав.

Висновку суду про доведеність винуватості Ч. у касаційному поданні не оспорується та підтверджені розглянутими в судовому засіданні й викладеними у вироку доказами, зокрема показаннями самого засудженого, який повністю визнав свою вину.

Разом з тим при кваліфікації дій Ч. суд неправильно застосовував кримінальний закон.

Згідно з ухвалою Апеляційного суду Волинської області від 14 серпня 2007 р. на підставі п. «а» ст. 1 Закону від 19 квітня 2007 р. № 955-V «Про амністію» Ч. звільнено від відбування призначеного покарання.

Відповідно до вимог ч. 3 ст. 88 КК особи, засуджені за вироком суду та звільнені від покарання,

у тому числі і на підставі амністії, визнаються такими, що не мають судимості.

Проте дії Ч. помилково були кваліфіковані за ч. 2 ст. 186 КК за ознакою повторності.

Колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України, враховуючи зменшення обсягу обвинувачення та перекваліфікацію дій засудженого з ч. 2 на ч. 1 ст. 186 КК, беручи до уваги визначені судом обставини, які пом'якшують покарання, призначене Ч. покарання слід зменшити до двох років позбавлення волі.

З урахуванням зазначеного колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України змінила вирок Володимир-Волинського міського суду Волинської області від 12 грудня 2007 р.: перекваліфікувала дії Ч. з ч. 2 ст. 186 на ч. 1 ст. 186 КК та призначила йому покарання за цим законом у виді двох років позбавлення волі.

На підставі ст. 104 КК постановлено звільнити Ч. від відбування покарання з випробуванням з іспитовим строком два роки та покладенням на нього обов'язків, передбачених підпунктами 3, 4 ч. 1 ст. 76 КК.

Згідно з вимогами ч. 2 ст. 63 КК України позбавлення волі встановлюється на строк від одного до п'ятнадцяти років за винятком випадків, передбачених Загальною частиною цього Кодексу.

При цьому відповідно до ч. 1 ст. 69 КК України суд не вправі призначати покарання нижче від найнижчої межі, встановленої для певного виду покарання в Загальній частині КК.

Порушення судом зазначених вимог закону потягло скасування вироку

УХВАЛА

колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України

від 16 липня 2009 р.

(в и т я г)

Вироком Добропільського міськрайонного суду Донецької області від 29 грудня 2008 р. І. засуджено за ч. 2 ст. 185 КК із застосуванням ст. 69 КК на вісім місяців позбавлення волі. На підставі ст. 71 КК до призначеного І. за цим вироком покарання частково приєднано невідбуте покарання за попереднім вироком від 20 березня 2006 р. та остаточно визначено один рік позбавлення волі.

За вироком суду І. визнано винним у тому, що він 30 квітня 2008 р., приблизно о 19 годині 15 хвилин, перебуваючи в приміщенні роздягальні, таємно викрав зазначене у вироку майно Т. на загальну суму 865 грн.

17 червня 2008 р., близько 19 години 15 хвилин, І., перебуваючи в приміщенні роздягальні, таємно викрав майно Є. на загальну суму 1 тис. 376 грн.

В апеляційному порядку справа не розглядалась.

У касаційному поданні прокурор порушив питання про скасування вироку щодо І. та направлення справи на новий судовий розгляд у зв'язку з неправильним застосуванням кримінального закону. Зокрема, прокурор вважав, що місцевий суд порушив вимоги ст. 63 КК.

Перевіривши матеріали справи та обговоривши доводи, зазначені в поданні, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що подання підлягає задоволенню з таких підстав.

Відповідно до вимог ч. 2 ст. 63 КК позбавлення волі встановлюється на строк від одного до п'ятнадцяти років за винятком випадків, передбачених Загальною частиною КК. А згідно з вимогами ч. 1 ст. 69 КК, суд не має права призначати покарання нижче від найнижчої межі,

встановленої для певного виду покарання в Загальній частині КК.

Проте місцевий суд, на порушення зазначених вимог закону, засуджуючи І. за ч. 2 ст. 185 КК із застосуванням ст. 69 КК, призначив йому покарання у виді позбавлення волі на строк вісім місяців, що є меншим від мінімального розміру, встановленого для цього виду покарання.

За таких обставин, зазначила колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України, вирок місцевого суду у зв'язку з неправильним застосуванням кримінального закону не може вважатися законним та обґрунтованим і

підлягає скасуванню з направленням справи на новий судовий розгляд.

За таких обставин колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України скасувала вирок Добропільського міськрайонного суду Донецької області від 29 грудня 2008 р. щодо І., а справу направила на новий судовий розгляд у той же суд, звернувши увагу на необхідність призначення І. кримінального покарання з додержанням вимог закону, якщо під час нового судового розгляду справи буде доведена вина І. у вчиненні крадіжки чужого майна повторно.

Вирок суду щодо підсудного скасовано, а його звільнено від кримінальної відповідальності, оскільки суд на порушення вимог ст. 6 Закону України від 31 травня 2005 р. «Про амністію», не зважаючи на клопотання підсудного про застосування до нього амністії, постановив обвинувальний вирок і звільнив його від покарання

УХВАЛА

*колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України
від 4 серпня 2009 р.
(в и т я г)*

Красноградський районний суд Харківської області вирок від 22 квітня 2008 р. засудив Т. за ч. 2 ст. 286 КК до покарання у виді позбавлення волі на строк чотири роки без позбавлення права керувати транспортними засобами.

Відповідно до статей 75, 76 КК Т. звільнено від відбування покарання з випробуванням з іспитовим строком два роки з покладенням на нього обов'язків періодично з'являтися для реєстрації в кримінально-виконавчу інспекцію та повідомляти її про зміну місця проживання і роботи. На підставі п. «б» ст. 1 Закону від 31 травня 2005 р. № 2591-IV «Про амністію» (далі — Закон № 2591-IV) Т. звільнено від відбування покарання. Постановлено стягнути із засудженого Т. на користь потерпілого П. на відшкодування матеріальної та моральної шкоди відповідно 1 тис. 620 грн і 5 тис. грн.

В апеляційному порядку справа не розглядалася.

Т. визнано винним у тому, що він 22 квітня 2005 р., приблизно о 23 годині, керуючи автомобілем та рухаючись на підйом в крайній лівій смузі, порушив вимоги пунктів 1.5, 10.1, 12.2, 12.3, 12.4 Правил дорожнього руху та, виконуючи маневр праворуч на крайню праву смугу, здійснив наїзд на пішохода П., внаслідок чого останньому було завдано тяжкі тілесні ушкодження.

У касаційному поданні прокурор, посиляючись на порушення судом норм матеріального та процесуального права, зазначив, що суд безпідставно

постановив обвинувальний вирок щодо Т., а не звільнив його від кримінальної відповідальності, оскільки останній до закінчення судового слідства подав клопотання про застосування до нього амністії. Враховуючи зазначене, прокурор порушив питання про скасування вироку щодо Т. і звільнення його від кримінальної відповідальності, та закриття справи провадженням на підставі п. «б» ст. 1 Закону № 2591-IV.

Перевіривши матеріали справи та обговоривши наведені в поданні доводи, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що воно підлягає задоволенню з таких підстав.

Відповідно до ст. 6 Закону № 2591-IV звільненню від кримінальної відповідальності в порядку та на умовах, визначених цим Законом, підлягають особи, які підпадають під дію ст. 1 цього Закону, кримінальні справи стосовно яких перебувають у провадженні органів дізнання, досудового слідства чи не розглянуті судами, а так само розглянуті судами, але вирок не набрали законної сили, про злочини, вчинені до набрання цим Законом чинності.

Згідно з п. «б» ст. 1 цього Закону звільняються від покарання у виді позбавлення волі на певний строк та від інших покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, особи, засуджені за злочини, вчинені з необережності, за які законом передбачено покарання, менш суворе, ніж позбавлення волі на строк не більше 10 років.

(Продовження на с. 43)

ва обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Системно-логічний та філологічний методи дослідження санкції ч. 1 ст. 366 КК в частині призначення додаткового покарання дають змогу зробити такий висновок: сполучник «або» в аналізованому тексті є сурядним переліковим, тобто таким, що вживається для з'єднання в одному переліку однорідних, рівноправних частин речення.

Окрім того, якщо проаналізувати тексти санкцій частин 1 однорідних статей 365, 366, 367 КК, то виявляється така закономірність: за допомогою розділового сполучника «або» та коми у санкції перераховуються однорідні, рівноправні види покарань, обрати з яких необхідно одне залежно від тяжкості порушення.

У статтях 365 та 367 КК види основного покарання (у тому числі штраф — у ст. 367 КК) відділені від додаткового покарання («позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю») комою.

На нашу думку, у ч. 1 ст. 366 КК ця обов'язкова в цьому випадку кома просто помилково пропущена.

Необхідно також враховувати, що основна мета застосування санкцій — не лише покарати порушника, а й позбавити його можливості у подальшому порушувати положення законів та кодексів, тобто запобігання вчиненню нових злочинів.

Досягти цього можна, наприклад, шляхом позбавлення особи на деякий час права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю.

Можна також проаналізувати ст. 172 «Посадовий підлог» КК 1960 р., в якій перелічені (від слова *перелік*) види основного покарання відділяються від додаткового покарання комою.

Отже, на нашу думку, у ч. 1 ст. 366 КК додаткове покарання «позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю» також, за аналогією, має відділятися від основного покарання комою, тобто стосується обох зазначених у переліку видів основного покарання.

У ході узагальнення встановлено, що призначення реального відбування покарання за результатами розгляду справ зазначеної категорії місцевими судами майже не застосовується, незважаючи на підвищену суспільну небезпеку злочинів цієї категорії, та наявності в ряді випадків за сукупністю зі ст. 366 КК тяжких або особливо тяжких злочинів.

Аналіз судової практики розгляду цих справ також свідчить, що іноді суди допускають істотні порушення вимог процесуального і матеріального права, але за відсутності апеляцій учасників процесу, касаційних скарг або касаційних подань прокурорів незаконні постанови і вироки місцевих судів залишаються без змін.

РІШЕННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ

(Закінчення. Початок ухвали див. на с. 30)

Як убачається з матеріалів справи, органи досудового слідства обвинувачували Т. у вчиненні ним 22 квітня 2005 р. злочину з необережності, передбаченого ч. 2 ст. 286 КК, за який законом передбачено покарання у виді позбавлення волі від трьох до восьми років. Також встановлено, що під час судового слідства Т. заявив клопотання про застосування до нього Закону № 2591-IV, оскільки на момент вчинення ним злочину він мав неповнолітнього сина, 1 квітня 1989 р.н.

З огляду на це, суд, у провадженні якого перебувала справа, розглянувши клопотання підсудного про застосування до нього Закону № 2591-IV повинен був, не постановляючи обвинувального вироку, звільнити Т. від кримінальної відповідальності, а справу щодо нього провадженням закрити. Разом із тим суд, усупереч вимогам ст. 6 цього Закону, постановив щодо Т. обвинувальний вирок і звільнив його від покарання на підставі акта амністії.

Зазначене порушення закону є істотним, у зв'язку з чим вирок щодо Т. колегією суддів Судової

палати у кримінальних справах Верховного Суду України визнано таким, що підлягає скасуванню.

Беручи до уваги те, що Т. вчинив злочин із необережності й до дня набрання цим Законом чинності, за який передбачено покарання менш суворе, ніж позбавлення волі на строк не більше 10 років, на момент його вчинення мав неповнолітнього сина, і просив застосувати амністію, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України визнала за необхідне, на підставі п. «б» ст. 1, ст. 6 Закону № 2591-IV та п. 4 ч. 1 ст. 6 КПК, звільнити його від кримінальної відповідальності, а справу провадженням закрити.

Враховуючи наведене, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України скасувала вирок Красноградського районного суду Харківської області від 22 квітня 2008 р. щодо Т. і на підставі п. «б» ст. 1, ст. 6 Закону № 2591-IV та п. 4 ч. 1 ст. 6 КПК постановила звільнити Т. від кримінальної відповідальності, а справу провадженням закрити.